

Рада Уряду СР у справах національностей

21-го січня ц.р. в Братиславі відбулося третє засідання Ради Уряду Словацької Республіки в справах національних меншин. Присутні прослухали звіти про діяльність Фонду підтримки культури національних меншин та про стан національно-етнічних програм Радіо і телебачення Словаччини.

Члени Ради зауважили, що сума, яка виділяється для фонду за майже 10 років його існування підвищилася тільки на 300 000 євро, призначених для забезпечення ходу адміністрації самого фонду. Початкова сума для проектів залишається однакою – 8,5 мільйона євро, що не відповідає інфляції останніх років і таким чином вона вже давно не вистачає на ефективну підтримку розвитку культури національних меншин, тим більше, що за останні два роки кількість офіційно визнаних національних меншин в Словаччині зростає з 13 на 15. Тому члени Ради вимагають новелізувати закон про фонд, в якому бюджет фонду буде щорічно підвищуватися відповідно інфляції.

Члени Ради висловили також незадоволення із станом національно-етнічних програм СТБВР. Директор цих програм Аттіла Ловас навіть не зміг навести суму, яка виділяється на передачі для національних меншин, які транслюються з Кошиць. Тому було прийнято постанову, якою

вимагається створити в Словацькій телевізії і радіо Радіу для національно-етнічних передач як дорадчий орган дирекції.

Рада займалася й змінами в музеях національних меншин під управою Словацького національного музею. Представниця Міністерства культури СР запевнила присутніх, що після персональних змін на постах директорів цих музеїв, які торкаються й Музею української культури у Свиднику та Музею русинської культури у Пряшеві, далі організаційні зміни не плануються. Так само представник Міністерства шкільництва, науки, дослідження та молоді СР запевнив присутніх, що зміни у фінансуванні основних шкіл не будуть мати негативний вплив на школи національних меншин.

Рада прийняла постанову до змін в карному кодексі СР, обговорила актуальний стан використання мов національних меншин на практиці, інформацію про підготовку закону про національні меншин та інші актуальні питання.

- пб -

Від Пряшева до Братислави Рідне слово в евакуації

У післявоєнний період на Східній Словаччині існувало понад 200 шкіл з українською мовою навчання чи з вивченням української мови. Йшлося про основні (початкові), середні школи (гімназії) та українські класи при середніх промислових школах. Такі школи працювали в Пряшеві, Старій Любовні, Сабінові, Бардієві, Свиднику, Стропкові, Сніні, Меджилабірцях та Гуменному. В сучасному діє вже лише одна така школа – Об'єднана Основна школа і Гімназія в Пряшеві. Українську мову вивчають також в Основній школі в Орябині Старолюбівнянського округу.

Після російського вторгнення в Україну в Словаччині опинилась значна кількість українських біженців – біля 170 тисяч. Певний час діти з середовища біженців в Словаччині опинились поза освітнім процесом. Міністерство шкільництва зробило рішучий крок в тому напрямі, аби всі українські діти були залучені в освітній процес.

Проте актуальним залишається питання, чи ці діти мають можливість вивчати також українську мову.

У Братиславі працює кілька навчальних закладів для українців, які пропонують різні форми навчання: від повноцінної приватної школи до проектів з підтримки учнів-біженців.

Українська школа в евакуації (УШЕ) / SME SPOLU. Освітній проект, створений для допомоги дітям, що виїхали через війну. Навчання проходить у приміщенні престижної Cambridge International School.

Навчання ведеться за українською державною програмою вчителями з України. Це дозволяє дітям не втрачати зв'язок із рідною освітою та отримувати документи про закінчення класів, що визнаються в Україні.

Недільна українська школа в Братиславі. Школа призначена для тих, хто відвідує словацькі державні школи, але хоче вивчати українську мову, літературу та історію.

Існують заняття вихідного дня для дітей від 3 до 16 років.

Україно-словацька білінгвальна школа. У 2026 році в Братиславі планується відкриття першої державної двомовної школи. Це спільний проект міністерств освіти України та Словаччини, щоб діти могли інтегруватися в словацьке середовище, не втрачаючи зв'язку з рідною мовою.

У Кошицях немає окремої державної школи, в якій вивчається українська мова. Проте для українців у Кошицях доступні кілька форматів освіти: недільні школи, освітні центри. Значною мірою дітьми українських біженців опікується Греко-Католицька церква.

Про діяльність суботніх чи недільних шкіл, зокрема, в Пряшеві чи Кошицях ми інформуємо читачів «Нового життя».

-мі-

У Сулині відкрили меморіальні дошки

У морозну погоду 31 січня 2026 року, з нагоди 81-ї річниці визволення села Сулин (окр. Стара Любовня), були відкриті меморіальні дошки жертвам Першої та Другої світових воєн.

Вся акція розпочалася святою літургією в місцевому храмі, потім продовжилася ходою до меморіальних дощок у парку біля сільської ради. Після гімну Словацької Республіки та вірша старостки села Анна Гілякова привітала всіх учасників програми. Далі прозвучали промови державного секретаря МВС СР і уповноваженого уряду СР з питань місцевого самоврядування Михала Калиняка та голови ОблК Словацького союзу антифашистських борців Вацлава Гомішана, в яких було зазначено, що, безумовно, доречно згадати ці важкі часи хоча б цими символічними пам'ятниками, а також з повагою і тихою пам'яттю про всіх жертв безглузких воєн. Усі вони мали свої мрії, свої плани, але їхнє життя було обірване через закулісні інтереси, геополітичні плани, жадібність до грошей і влади.

Хоча життя жертв вже ніхто не поверне, сьогодні ми маємо замислитися над трагічними розділами нашої історії і винести з них уроки. Болісні спогади про темне минуле не повинні нас розділяти. Навпаки, вони дають нам надію на майбутнє і допомагають створити краще і сильніше суспільство для наступних поколінь. Наші гори і ця земля пам'ятають про них. А ми, хто живемо, є тут насамперед для того, щоб не дозволити про них забути.

Після відкриття меморіальних дощок старостою села

делегатії провели урочистий акт покладання вінків, місцевий священник освятив дошки і провів панахиду за жертвами 1-ї та 2-ї світових воєн. У вшануванні пам'яті полеглих також взяла участь предностка Старолюбівнянського Округного уряду Катаріна Томкова.

Вацлав ГОМІШАН,
голова ОблК ССАБ,
Стара Любовня.

ЗІ СЛОВАМИ ЩИРОЇ ПОДЯКИ СЛОВАЧЧИНІ

14 січня 2026 року в Інтеграційному центрі Греко-католицької благодійної організації на Домініканській площі, 13 в Кошицях для біженців з України відбулась святкова зустріч Старого Нового року. Зустріч розпочала психолог Катерина Волошина розповіддю про народні українські традиції у період різдвяно-новорічного циклу свят. Далі лунали традиційні українські колядки «Нова радість стала», «Добрий вечір тобі, пане господарю», яку наш волонтер Ілля Григораш, студент ТУКЕ, заграв і на сопілці.

За щедрим столом, страви до якого приготували всі гуртом, клієнти й працівники нашої організації співали словацькі й українські колядки, українські новорічні пісні, відчували

себе єдиною великою Родиною. В програмі лунала і прекрасна поезія зимової тематики українських класиків - Івана Франка, Ліни Костенко й поезія сучасних авторів – Ірини Мацко.

З радістю в очах українці дякували Греко-католицькій благодійній організації, пані директорці Анні Іванковій і працівникам, що можуть прийти до нашого Інтеграційного Центру, де їх завжди привітають, вислухають і нададуть необхідну допомогу.

Зі словами щирої подяки Словацькій державі за прихисток і допомогу, вони розходились по своїх тимчасових домівках і несли з собою Світло Віри в добро, Світло Надії на краще, Світло Любові до життя, до рідної домівки, до якої вони зможуть повернутися після Переможного миру в Україні. Добро перемаже!

Ірина Мацкова,
перекладач Греко-католицької
благодійної організації,
Кошиці.

На порядку денному: звітно-виборні збори і регіональні конференції СРУСР

4 лютого 2026 р. відбулось чергове засідання Президії Центральної ради СРУСР, на програмі якого, крім іншого, було обговорено програмно-організаційне забезпечення 64 Фестивалю драми і художнього слова ім. О. Духновича, який відбудеться 19 – 20 травня 2026 року в Пряшеві, та програмно-організаційне забезпечення 72 Свята русинсько-української культури, яке відбудеться 19 – 20 червня 2026 року у Свиднику.

В широкому колі питань, які входили у програму засідання, було звітування членів Президії про виконання тривалих завдань, які були прикріплені за ними за розподілом, прийнятим після VIII з'їзду СРУСР в 2022 році. Це звітування є одним з джерел і критеріїв розробки стратегії діяльності СРУСР в майбутньому. Постало питання відновлення членської бази і діяльності організації, зокрема, на Ла-

бірщині, в Гуменському і Старолубовнянському округах. Окремим питанням стоїть перспектива діяльності Бардіївської Регіональної ради СРУСР. Про стан членської бази і про перспективи організації звітували Віктор Бандурчин (Михалівці), Микола Деніс (Бардіїв), Галина Мивканич і Ярослав Джоґаник (Свидник), Людмила Гар'янська (Кошиці), Жанета Штефаник (Стара Любовня), Іван Лукач (Гу-

менне). Позитивні зміни настали в Снині, де активувалась діяльність Миської організації СРУСР, яка є одною з найбільших в рамках СРУСР.

Президія зобов'язала достроково провести звітно-виборні збори в окремих первинних організаціях і регіональні конференції Союзу.

IX з'їзд СРУСР відбудеться 12 вересня 2026 року в Пряшеві.

-мі-

КООРДИНАЦІЙНА ЗУСТРІЧ

Як краще співпрацювати для спільної мети – така була основна мета робочої зустрічі Надзвичайного та Повноважного посла України в Словаччині Мирослава Кастрана з представниками українських організацій, яка 31-го січня ц. р. відбулася в Братиславі. Майже 40 учасників зустрічі обмінялися досвідом із своєї дотеперішньої роботи і поглядами на перспективи діяльності з метою підтримки України і збереження ідентичності.

Посол України Мирослав Кастранин інформував про дії Посольства у 2025 році та представив основні напрямки діяльності дипломатичної установи у 2026 році, в тому числі і нововідкритого Генерального консульства України в Пряшеві.

Союз русинів-українців Словацької Республіки на зустрічі представляли член Президії ЦР СРУСР Ярослав Джоґаник та голова ЦР СРУСР Павло Богдан, який розказав присутнім про історію автохтонного укра-

їнського населення Словаччини та українських організацій на цій території, інформував про діяльність СРУСР, його культурні акції та періодичні видання і вказав на можливості взаємної співпраці.

З припливом біженців з України виникає і питання потреби їхньої організованості задля збереження власної ідентичності, підтримки України в її боротьбі проти агресора, але й задля озброєння словацької громадськості з українською культурою

та Україною взагалі. І так такі організації поступово виникли від сходу Словаччини у Кошицях, Пряшеві, через Рімавську Сobotу, Банську Бистрицю, Жиліну аж до Трнави та Братислави. Результати їх недовго, але інтенсивної роботи в подібній конкретній адвокатській та матеріальній допомозі Україні, заснованні суботніх та недільних шкіл для українських дітей, презентації української культури вже тепер помітні і заслуговують уваги та подяки.

-пб-

Виставка «Невидані дипломи» нагадує про трагедію молодих людей України

Трагічні історії 42 молодих жителів України документує виставка під назвою «Невидані дипломи» (Unissued Diplomas). Її урочисте відкриття в приміщенні коридору так званого Жупного дому в Пряшеві відбулося в понеділок, 26 січня. Це результат співпраці міста Пряшів зі Словацькою гуманітарною радою.

Гордість за те, що місто Пряшів стало на місяць господарем цієї події, висловив у своїй промові під час відкриття виставки приматор міста Пряшів Франтішек Ольга. Він підкреслив травматичну ситуацію, коли в мовно, етнічно та суто сусідській країні Російська Федерація проявляє свою жадібність, грабуючи територію та багатства українського народу. Він нагадав про паралель з подіями часів Другої світової війни, коли після прийняття т. зв. єврейського кодексу 128 студентів єврейського походження не закінчили навчання в євангелічній колегіальній гімназії в Пряшеві. Вони були вбиті нацистами в концтраційних таборах. Як додав приматор, це є пересторога, і, на його думку, ми повинні зараз цікавитися стражданнями людей. На жаль, багато хто в словацькому суспільстві живе у віртуальній бульбашці і не хоче сприймати ці факти. «Я радий, що серед нас зараз є також представники української громади в

Пряшеві, люди, які втекли зі своїх домів перед війною», – зазначив він, «вони роблять позитивний внесок в економіку міста, держави». Ф. Ольга завершив свою промову побажанням, щоб виставка змусила людей заспокоїтися і задуматися.

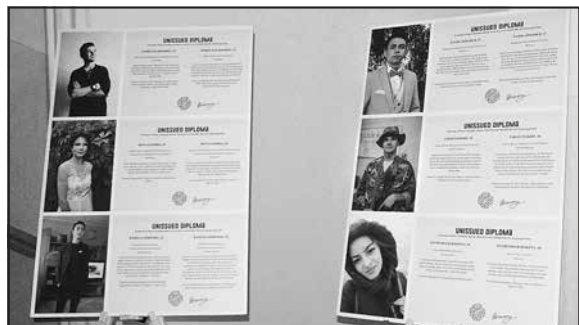
У ширшому контексті це міжнародний проект, який нагадує про втрачені життя українських студентів. Вони загинули в боях або просто «випадково» під час російського ракетного удару. На панелях разом із фотографією жертв війни Росії проти України розміщена коротка інформація – словацькою та англійською мовами – про те, чим займався молодий чоловік, що він любив, що вивчав і як загинув. Виставка подорожує по всьому світу – з її початку в Києві було організовано понад 250 інсталяцій у 30 країнах світу.

Цю ініціативу в Пряшеві безпосередньо курує Клієнтський центр для іноземців міста Пряшів. Його створено в березні 2024 р. на

основі меморандуму між містом Пряшів і ЮНІСЕФ. Його керівниця Даніела Баронова Бірова повідомила, що виставка щотижня зупинятиметься в різних місцях Пряшева. У Жупному домі вона була відкрита до 30 січня, потім «пересунулась» до будівлі Основної школи на вулиці Важецька (2-6 лютого), Середньої професійної школи (СПШ) технічної на вулиці Волгоградська (9-13 лютого), СПШ гастрономії та послуг SDH (16-20 лютого), Пряшівського університету (23-27 лютого) і завершиться тижнем інсталяції у фойє будівлі Миського управління в Пряшеві (2-6 березня).

Текст і фото: (йю)

Пряшівський науковець, якого знав світ (До недожитого 90-річчя Миколи Мушинки)

Микола Мушинка (20.2.1936 – 12.9.2024) – це не просто ім'я в енциклопедії. Це видатний вчений – етнограф, фольклорист, мистецтвознавець та літературознавець. Його життя – це захопливий і водночас драматичний літопис боротьби за збереження ідентичності русинів-українців Словаччини.

Народився Микола Мушинка 20 лютого 1936 року в селі Курів на Бардіївщині. Вихований у селянській родині, він змалку ввібрав у себе багатство народних традицій, пісень та звичаїв, які згодом стали об'єктом його професійного зацікавлення.

Початкову освіту здобув у рідному селі, а згодом продовжив навчання в Пряшівській російській гімназії. Згодом він вступив до наукової аспірантури і в 1964-1966 рр. його направили на трирічне стажування в Київ. Перебуваючи в Україні, молодий аспірант встановив тісні контакти з тамтешнім дисидентським рухом, з людьми, яких переслідували. Контакти М. Мушинки не залишилися непоміченими поліцією, і кандидатську дисертацію «Володимир Гнатюк – дослідник фольклору Закарпаття та його зв'язки з чехами і словаками» захистив не в Києві, а в Карловому університеті (1967), ставши кандидатом мистецтвознавства (CSc.). Доля Миколи Мушинки різко змінилася після подій 1968 року («Празька весна»). Через свої контакти з українськими дисидентами та протест проти введення радянських військ у Чехословаччину вчений потрапив у немилість комуністичного режиму.

Роки заборони (1971–1989): М. Мушинку звільнили з університету в Пряшеві та заборонили друкуватися. Протягом майже 20 років провідний етнограф Європи працював пастухом та кочегаром.

«Моїми слухачами були корови, а моїм архівом – котельня», – згодом згадував він з характерним йому гумором. Але навіть у цей період він не припиняв наукову роботу «в шухляду», збираючи фольклор та підтримуючи зв'язки з інтелігенцією.

Після Оксамитової революції 1989 року М. Мушинка був реабілітований і повернувся до активного академічного життя. Його внесок у науку важко переоцінити:

Фольклористика: Він зібрав та систематизував тисячі зразків народної творчості українців Східної Словаччини.

Етнографія: Мушинка детально описав побут, звичаї та обряди лемків та бойків, досліджуючи їхній зв'язок із загальноукраїнським культурним контекстом.

Мистецтвознавство: Він відкрив світові ім'я видатного лемківського художника Никифора Дровняка (Никифора з Криниць), присвятивши йому численні статті і дослідження.

Микола Мушинка завжди наголошував, що культура не має кордонів. Він був іноземним членом Національної академії наук України та головою Наукового товариства ім. Шев-

ченка у Словаччині.

Його ключові концепції:

Єдність культури: Доведення того, що культура українців Пряшівщини є невід'ємною частиною загальноукраїнського дерева.

Збереження пам'яток: Завдяки його зусиллям було врятовано сотні ікон та старовинних книг.

Популяризація шістдесятництва: Він був одним із небагатьох, хто зберігав та поширював твори заборонених в УРСР авторів на Заході.

Микола Мушинка був людиною неймовірної енергії. Його приватний архів у Пряшеві вважався одним із найбагатших зібрань україністики за межами України. Він завжди залишався доступним для студентів, молодих дослідників та просто для людей, які цікавились життям русинів-українців Словаччини.

Він пішов із життя у 2024 році, залишивши після себе десятки монографій і книжок з питань етнографії і фольклористики, 2000 наукових статей та неоціненний архів.

Микола Мушинка довів, що вчений – це не лише кабінетний працівник, а й борець за правду. Він зберіг для нас Пряшівщину такою, якою вона була століттями: традиційною та нерозривно пов'язаною з материковою Україною.

Життєвий шлях Миколи Мушинки не був легким, але перешкоди він завжди зумів подолати.

Неможливо писати про Микола Мушинку, не згадавши його дружину Магду. Це був унікальний тандем:

Вона була не просто технічним помічником, а повноцінною співавторкою багатьох польових досліджень.

У роки переслідувань (коли Микола був пастухом) саме Магда допомагала зберігати архів та підтримувати зв'язок із колегами за кордоном.

Разом вони створили в Пряшеві приватний архів, який за обсягом цінних матеріалів може конкурувати з державними інститутами.

Микола Мушинка довів, що українська культура в Словаччині – це не «екзотика», а жива, органічна частина великого українського простору в Європі. Його боротьба проти асиміляції та за право називатися русином-українцем є прикладом вірності своєму роду і народу.

Мирослав ІЛЮК.

Крик душі: між темрявою війни та світлом людяності

Стріляють ракети. Літають безпілотники. Падають бомби. Руйнуються будинки, котельні, електростанції. Замерзає вода в трубах. Немає світла. Немає тепла. Немає де зігрітися і на чому зварити їжу. Це нинішні реалії життя людей в Україні. Перед нами образ дій ненажерливого російського «імператора», якому замало власної землі. Він прагне чужої. Не може підкорити її силою – тому намагається знищити народ, який споконвіку живе на своїй землі, береже її, бореться за неї, щоб передати її своїм дітям.

Свої завойовницькі дії Путін намагається виправдовувати псевдо-теоріями про «неіснуючий народ», державою організованою і щедро фінансованою пропагандою про нібито обмеження національних прав і релігійних свобод російськомовного населення.

Однак правдою є інше: століттями – в часи Російської імперії та Радянського Союзу – системно **знищувалися національні здобутки українського народу**, ліквідовувалася не лише свідомість інтелігенція, а й широкі верстви сільського населення, зокрема під час Голодомору.

Сьогодні Російська Федерація вкладає величезні ресурси в різних країнах світу у пропаганду і підтримку радикальних сил, які руйнують громадянську свідомість суспільств. На жаль, багато людей не усвідомлюють глибину трагедії в Україні та складність глобальної ситуації і піддаються впливу фальшивої пропаганди. Це призводить до розколу між політичними силами всередині держав і до конфліктів між країнами на рівні міжнародних організацій.

Світова криза, в якій ми живемо, має конкретне ім'я і конкретне джерело. Це – «імперська хвороба» Путіна і його режиму, який прагне повернути Європу в логіку радянської окупації. Його мета – не Україна. Його мета – відновлення російської сфери впливу **від Владивостока до Берліна**.

Цей шлях почався війною проти Грузії у 2008 році, продовжився захопленням Криму у 2014-му і переріс у повномасштабне вторгнення в Україну у 2022 році. У діях Путіна йдеться не просто про території – йдеться про **націю, її культуру, мову, віру, ідентичність, історичну пам'ять**.

На жаль, і серед нас є люди, які,

попри щоденні ракетні удари по українських містах і селах, руйнування житлових будинків, загибель мирних мешканців – дорослих і дітей, – не засуджують агресивний російський режим. Вони не підтримують стражденний український народ – вони підтримують Путіна.

Підтримка таких дій веде до **руйнування світового порядку** і створює пряму загрозу безпеці всієї планети. Оцей порядок був встановлений після Другої світової війни й закріплений Гельсінським заключним актом. В ньому проголошувалась суверенна рівність держав, незастосування сили, не порушність кордонів, невтручання у внутрішні справи, повага до прав людини, право народів самостійно визначати свою долю.

Однак багато людей – в Україні й за кордоном – співчувають українському народу і допомагають. Вони збирають кошти на генератори, дрони, медицину, евакуацію, бронезилети, зброю, відбудову.

Словаки в рекордні строки зібрали понад 4 мільйони євро на амуніцію для України. Поляки за лічені дні зібрали понад 6 мільйонів злотих на генератори для українських міст. Американці, європейці, канадці, волонтери з різних континентів підтримують Україну не словами, а діями.

І водночас існує інший світ – світ цинізму, наживи та жадібності. Світ, де багаті політики, бізнесмени та їхні оточення **заробляють на війні**, на біді людей, на стражданні, на смерті.

І в цій реальності, де кожен день може бути останнім, де життя вимірюється сиренами, тривогами та вибухами, українське суспільство отримує ще один удар – внутрішній. Майже щодня з'являється інформація про корупцію чиновників, під-

куп політиків, продажність суддів, зловживання владою. Антикорупційні органи фіксують нові й нові злочини.

Попри всю складність життя, український народ не піддається. Воїни героїчно відбивають атаки на фронті, а звичайні люди, особливо молодь, як і в часи Помаранчевої революції та Революції гідності виходять на мирні «картонові» протести. Навіть у люті морози люди збираються біля пунктів незламності, співають пісні, гріють одне одного і відроджують у своїх душах надію.

Бо людина може вижити без світла, без газу, без води, без тепла в домівках – але не може вижити **без надії**. Це має усвідомити кожен.

Історія людства – це вічна боротьба. Ця боротьба триває хвилями: інколи перемагає добро, інколи зло повертається. Але щоразу сили добра знову об'єднуються. Сила громадянського суспільства руйнує імперії, змінює уряди – іноді болісно, іноді помилково, але поступ є незупинним.

Сьогодні це вже не лише боротьба України – **це боротьба цивілізацій**.

І ми не можемо бути байдужими, маємо всебічно підтримувати страждальний український народ і гостро засуджувати агресивну імперську політику путінського режиму і всіх тих, хто його підтримує.

В рамках своїх можливостей і ви підтримайте фінансову збірку **Тепло для України** (Тепло pre Ukrainu), засновником якої є Посольство України в СР та благодійний фонд Donio n. f. Збірка була відкрита 23. 1. 2026 року і за нецільих 3 дні вже зібрала понад 466 000 € від 9762 донатів. Приєднатися до збірки можна і через інтернет посилання <https://donio.sk/teplo-pre-ukrainu>

Іван Бача.

Молодь у Святому Письмі

З'ясовуючи це дивне сьогоднішнє, помічаємо, що найголовнішу увагу треба приділяти молоді. З великою хитрістю нечиста сила вибирає з душі нашої молоді Христа і всі добрі вчинки. Ніколи нечиста сила не буде бажати добра молодому поколінню Церкви Христової.

В дорослих людей сильні почуття викликають вісті про погані діла молоді. Серце людини не може бути порожнім, воно створене Небесним Отцем, щоб було таїнственным престолом Христа Спасителя (Об. 3,20).

Знаючи цю річ, невидимий вогонь людства вибирає з серця молодого покоління щоденну молитву, читання Св. Письма, Св. Літургію, сповідь і Св. Причасття та робить його неспокойним і безнадійним. Видумав молоді дуже небезпечний лік для виходу з безнадійності: споживання наркотиків. Сповнюється наше стародавнє слово: гасимо вогонь нафтою. Великий румунський подвижник св. Іліє Клеопа пише, що «Молоді потрібна велика охорона».

Ця охорона починається від батьків, від «домашньої школи». «Діти будуть робити у житті те, що бачили у своїх батьків», – пише Св. Іоанн Золотоустий.

Інший румунський подвижник, Теофіл Параян (що був сліпим ціле життя), пише що «Діти є дзеркалом родичів і що дитина є батьком дорослої людини, успадковуючи дитячі діла».

Св. Дмитрій Станілоє, один з найсильніших сучасних богословів, напамінав молодь говорячи: «Старайтесь мати чисту молодь, щоб мали щасливу і тиху старість».

Православна Церква повинна оновити апостольське передання та напамінати родичів, щоб приводили дітей своїх, починаючи з сім років, до частішої сповіді. Треба добре знати Св. Письмо і не слухати відступників від віри (1 Тим. 3,1), бо Св. Ап. і Св. Іоанн, описуючи Страшний Суд, каже:

«І бачив я мертвих малих і великих, що стояли перед Богом» (Об. 20,12). Діти роблять і вони гріхи малі або великі і на Суді встануть всі у віці, в якому померли.

Описуючи вчинки Єлисея, учня Св. Пророка Іллі, Св. Письмо спогадує, що одного разу Єлисей, йдучи дорогою, молоді хлопці насміхались з нього і казали йому: «Ходи, лисий! Ходи, лисий!» І він обернувся назад побачив їх та й прокляв їх Іменем Господнім. І вийшли дві ведмеді з лісу і роздерли з них 42 дітей» (2 Цар. 2, 23-24).

Тому що «домашня школа» і головна матір має велику роль у вихованні дітей, у книзі Царств та в книзі Хронік, коли описуються Єрусалимські царі, спогадується: скільки років мав, коли був вибраний на царя, скільки років царював, чи робив добре, чи робив лихого і також ім'я його матері. Спогадаю тільки два приклади:

Добрий приклад

«У віці 25 літ зацарював Амація і 25 літ царював в Єрусалимі. А ім'я його матері Єгодан. І робив він угодне в Господніх очах» (2 Хрон. 25,1-2).

Недобрий приклад

«Ахазія був віку 42 літ, коли зацарював і царював в Єрусалимі один рік. А ім'я його матері – Аталія. І його мати була йому дорадницею, щоб чинити беззаконня» (2 Хрон. 22,2-3).

Молодь Св. Письма, як Старого, так і Нового Завіту прикрашена трьома блискучими іменами: Богомладенцем Ісусом Христом, Дівою Марією, Матір'ю Христовою та Іваном Хрестителем.

Прот. д-р Микола Лаурук. (Румунія)

УРОК ДОВЖИНОЮ В ЖИТТЯ

Уклін покійному вчителю

Коли втратиш близьку людину, жаль в душі триває довго. Коли втратиш батьків – жаль з тобою щодня, але переборюєш його працею, денним заняттям, турботами про свої особисті справи, сім'ю. Втрата учителя викликає дальші незвичні почуття. Зокрема тоді, коли учителя ти знала довше, ніж своїх батьків.

Було нас таких більше на місці, де ми останній раз вклонились перед паном учителем Андрієм Баленчином. Учителював він в Одинадцятирічній середній школі в Пряшеві в 60-их роках минулого століття, коли вулиця називалась Револучна, тепер несе ім'я відомої з давніших часів словацької постаті Рудольфа Ділонга.

Довгий ряд його учнів, студентів, колег, друзів крокував до його домовини, щоб останній раз подякувати і віддати шану та вдячність за навчання, знання, яке здобули в школі, за приємність в дружніх зустрічах, за колегіальні стосунки. Короткі фотомоментки в церемоніальному залі нагадали його дитинство, молодість, власні студентські роки, спортивні залюби, активні робочі заняття. І любов до танцю, поїздок, відвідини близьких і віддалених див природи, цікавих місцевостей. Все це відбивалось

в усмішці пана учителя. Стоїш зі жалем в серці, але одночасно подивляєш енергію, яку педагог витратив, щоб вихованням вивести нас в люди, аби батькам не було соромно за своїх дітей.

Може, підсвідомо він відчував наплив сильної енергії від своїх колишніх учнів, друзів, колег, що уможливило йому дожити гарного віку – 91. Доказом того була й велика участь тих, які собі, напевно, обіцяли не забути Андрія Баленчина як людину, ніколи не відсутню серед русько-української громади Пряшева, його щире подання руки, дружні обійми і кожного разу повторюване «До побачення». Жаль, побачення вже не буде. В наших серцях залишиться спогад про пана учителя з усмішкою доброї людини.

Є. Олеар, колишня учениця Середньої загальноосвітньої школи з українською мовою навчання у Пряшеві

Пом'янули того, хто вчив нас любити Бога

14.2.2025 року відійшов у вічність настоятель Кафедрального храму Успіння Пресвятої Богородиці, св. Іоанна Милостивого та св. Розалі з Палермо в м. Кошиці о. протоієрей Володимир Спишак. Словами великої подяки і спільною молитвою всі присутні на святковому концерті колядок «Православне Різдво 2026» пом'янули духовного батька православних прихожан Кошиць о. Володимира, який духовним словом, люб'язним словом вів людей до того, щоб людське серце стало справжнім храмом любові до ближнього.

В рамках програми виступили хор кошицького Кафедрального храму під керівництвом Наталії Спишак. Ведучим був чтець Ростислав Дура. Справу покійного о. Володимира й служіння Богу продовжує його син – настоятель кошицької парафії, протоієрей Матуш Спишак. В кінці свят-

кого Кафедрального храму під керівництвом Наталії Спишак. Ведучим був чтець Ростислав Дура.

Справу покійного о. Володимира й служіння Богу продовжує його син – настоятель кошицької парафії, протоієрей Матуш Спишак. В кінці свят-

кового концерту він звернувся до всіх гостей з духовним словом і побажав хористам, гостям та всім присутнім благодатної радості, духовної міцності та Божої допомоги у всіх добрих починаннях.

і.м.

Загальне фото учасників святкового концерту в Кошицях

КРУГ

Бородянка – це селище в Київській області, назва якого сьогодні відома багатьом людям у світі. На жаль, основна причина її відомості пов'язана з трагічними подіями повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році. Селище стало уособленням жорстокості війни, але водночас і символом стійкості. Увазі читачів пропонуємо уривок з книжки Валентина Мойсенка про Бородянку.

Вулиця Центральна на заході впирається в автомагістраль М 07 «Київ-Ковель». Бородянці цю частину свого містечка називають кругом. Саме тут 1 березня о 16-й годині російськими літаками СУ-25 було зруйновані дві перші багатоповерхівки. Єдине місце у цьому мікрорайоні, у якому можна сховатися, спортзал під віцілою п'ятиповерхівкою. Після проходження «дикої дивізії» там знайшло притулок близько 50-и жінок з дітьми та людей похилого віку. Після авіаудару їх стало в 3-4 рази більше. Ще близько тридцяти чоловік сховалося у бомбосховищі частково зруйнованого будинку.

Перед завідувачим спортзалом Сергієм (сином мого хорошого товариша) одразу постало кілька проблем. Людей потрібно було на щось покласти, напоїти, нагодувати та забезпечити ліками. На його прохання працівники місцевих супермаркету АТБ та аптеки «Шара» своїми авто завезли усе необхідне до спортзалу та інших сховищ, а частину ліків до місцевої лікарні. Вони розуміли, що їхні заклади усе

одно будуть розграбовані. До появи російських блок-постів на вулиці Центральній у проміжки часу, коли через містечко не проходили ворожі колони, вдалося зробити по сім рейсів.

Сергій розумів, що людей потрібно якнайшвидше вивезти з Бородянки і попросив допомоги у місцевих депутатів. Удосвіта 5 березня кілька легковиків, якими керували місцеві жителі, провулками під'їхали до спортзалу, забрали лежачих та інвалідів й вивезли до сусіднього села Качали. Усі інші групами по 10-15 чоловік рушили на північну околицю містечка. Звідти їх поступово забрали ті ж самі легковики.

За кілька днів мій товариш з невісткою та онуком стараннями небайдужих людей опинився у Німеччині. Його ж син Сергій продовжив опікуватися потерпілими у Вінниці, а згодом і Бородянці як волонтер.

Валентин Мойсенко «Історія знищення, порятунку та виживання. Бородянка: 24.02.2022 – 31.03.2022», Київ, 2022, стор. 43 - 44.

НОВИНИ ДНЯ

РУСЬКИЙ ПОТІК. У понеділок (2 лютого) 17-річний юнак знайшов біля сімейного будинку артилерійську міну часів Другої світової війни. На місце події виїхав поліцейський піротехнік, який вилучив боеприпаси для знешкодження.

СНИНА. Лікарня в Снині інвестує 275 000 євро в оновлення обладнання. ♦ Місто розпочало другий етап реконструкції тротуарів, який охоплює площу майже 15 000 м². ♦ Місто подало заявки до Державного фонду розвитку житла (ŠFRB) на фінансування проекту «Орендні квартири Центр» на вулиці Študentská, де планується будівництво 24 квартир.

МЕДЖИЛАБІРЦІ. Музей модерного мистецтва Енді Варгола залишається закритим для відвідувачів через тривалу капітальну реконструкцію. ♦ Місто готує на 26 лютого 2026 року окрему програму, присвячену ремеслам і мистецтву, яка ознайомить відвідувачів з традиційними звичаями регіону. ♦ Місто продовжує роботи, пов'язані з будівництвом нового водосховища, яке також буде використовуватися в рекреаційних цілях.

ВРАНІВ-НАД-ТОПЛЕЮ. Місто вступає в 2026 рік з рекордним бюджетом і затвердженим кредитом у розмірі 2,2 мільйона євро на інвестиційні проекти по всьому місту.

СТРОПКІВ. Місто недавно здало в експлуатацію 14 нових орендних квартир і планує великі інвестиції на суму понад 2 мільйони євро в реконструкцію торгового центру Мієр. ♦ Продовжуються підготовчі роботи і очікується прогрес у будівництві давно запланованої об'їзної дороги навколо міста Строків, яке було заплановано на перший квартал цього року. ♦ До 27 лютого в каштелі можна відвідати виставку робіт Люції Хохолачкової під назвою «Люзія руху».

СВИДНИК. Недавнє візніе засідання

уряду в селі Вишній Верлих принесло аналіз соціально-економічної ситуації округу, при цьому староста села підтвердив інвестиції в місцеву інфраструктуру (наприклад, нову вежу) з урядових субсидій.

БАРДІВ. Місто вступило у 2026 рік із профіцитом бюджету в розмірі приблизно 202 000 євро. Місто планує масштабні інвестиції в реставрацію пам'яток та модернізацію шкіл.

СТАРА ЛЮБОВНЯ. Основна школа на вулиці Коменського захистила свою позицію і, згідно з рейтингом INEKO, є найкращою школою в окрузі Стара Любовня.

СТАРА ЛЮБОВНЯ – ХМЕЛЬНИЦЯ. Наприкінці січня місто та жителі села Хмельниця вшанували пам'ять жертв Голокосту в рамках меморіальної програми, організованої громадською організацією «Vertikála».

ПРЯШІВ. Місто Пряшів цього року розпоряджається збалансованим бюджетом у розмірі 171,6 мільйона євро. Хорошою новиною для жителів є те, що міська влада їм вже не підвищить місцеві податки та збори.

САБІНІВ. Місто Сабінів затвердило на 2026 рік бюджет у розмірі понад 20 мільйонів євро. Це історично найвища сума, яка включає масштабні інвестиції в освіту та відновлення доріг. ♦ Продовжуються роботи над ключовим будівництвом об'їзної дороги Сабинова. Наразі проводяться земляні роботи та перекладка інженерних мереж на декількох ділянках, що вимагає терпіння від водіїв при в'їзді до міста. ♦ Місто завершило черговий етап модернізації вуличного освітлення, що, як очікується, забезпечить значну економію енергії в міському бюджеті.

КОШИЦІ. Місто Кошиці вступило в 2026 рік з рекордним бюджетом у розмірі 437,45 мільйона євро. Найбільші інвестиції спрямовуються на транспорт і освіту.

Henigsdorf (1330), Henyngfalua (1349), (villa) Henningi (1364), Naghenning (1392), Hanigowze (1773), Hanigovce (1920); по-мадярськи Hónig, Henig; по-німецьки Hönigsdorf.

1880 – 519 жит., 499 слов., 20 немовл., 20 р.-кат., 499 гр.-кат., 1890 – 563 жит., 289 слов., 1 нім., 267 рус., 6 інш., 37 р.-кат., 522 гр.-кат., 4 юд., 1900 – 543 жит., 332 слов., 1 мад., 2 нім., 294 рус., 14 інш., 26 р.-кат., 613 гр.-кат., 4 юд., 1910 – 663 жит., 22 слов., 5 мад., 4 нім., 618 рус., 14 інш., 35 р.-кат., 624 гр.-кат., 4 юд., 1921 – 696 жит., 44 чхсл., 628 руськ., 3 євр., 21 інш. (ром.), 42 р.-кат., 651 гр.-кат., 3 юд., 1930 – 884 жит., 315 чхсл., 526 руськ., 3 нім., 4 євр., 33 інш. (ром.), 3 чуж., 79 р.-кат., 514 гр.-кат., 4 юд., 287 правосл. (наведені в рубриці інші або без віросповідання), 1950 – 247 жит., 145 слов., 102 рос., 6 р.-кат., 198 гр.-кат., 43 правосл., 1980 – 260 жит., 260 слов., 1991 – 178 жит., 178 слов., 10 р.-кат., 136 гр.-кат., 22 правосл., 2001 – 136 жит., 128 слов., 6 рус., 2 невр., 10 р.-кат., 99 гр.-кат., 20 правосл., 2011 – 133 жит., 122 слов., 1 ром., 7 рус., 3 невр., 13 р.-кат., 100 гр.-кат., 15 правосл., 1 без віросп., 4 невр., 2021 – 126 жит., 117 слов., 7 рус., 2 невр., 18 без віросп., 16 р.-кат., 83 гр.-кат., 7 правосл., 2 невр.

Мовознавець Василь Латта в *Атласі українських говорів Східної Словаччини* наводить народну назву села: *Ганігівці*.

Як розвинуте село вперше письмово згадується в документах 1330 року.

Як зазначає в історичній розвідці про рідні Ганігівці проф. Андрій Локай, село виникло в результаті колонізації землевласниками, які заселяли вільні території. Село було засноване, ймовірно, руськими поселенцями з шолтисом. Поселенці отримували від землевласника за купе право на виділену ділянку землі. Крім заселення на основі права купівлі, село було заселене також на основі волоського права. Доселення відбулося в першій половині XV століття. Згідно з переписом 1538 року, більшість населення села належала до східного обряду, і тогочасні джерела називають їх русинами. Додаймо, що найдавніше свідчення про присутність волохів на території Словаччини датується 1337 роком, а саме у Коромлі.

Про історичний розвиток села пише також історик Фердинанд Уличний. Він зазначає, що у 1330 році відбувся спір між священниками з вишньоториського дистрикту та ягерським єпископом Чанадіном, якого звинуватили в розбійництві, оскільки він наказав схопити кількох місцевих священників.

Серед вишньоториських священників був також священник з Ганігівців. З цієї нагоди з'явилися найдавніші згадки про Ганігівці, місцеву церкву та парафію, які існували принаймні кілька десятиліть до 1330 року.

Сторінки минулого (148)

ГАНИГІВЦІ – HANIGOVCE (окр. Сабінів)

У документах XIV – XVI століть Ганігівці регулярно згадуються під назвою Henyng, Henneng, винятково в XIV столітті також під назвами Henigsdorf і Hennegfalua. Очевидно, що основу назви села становить ім'я німецького походження. Його носієм був, безсумнівно, перший шолтис, німець зі Спиша або Шариша.

Географічне положення, розвиток поселення в найближчих околицях, назва та парафія свідчать про те, що Ганігівці були засновані поселенцями разом із шолтисом на основі права купівлі на рубежі XIII і XIV століть. Шолтиство існувало тут і в XVI столітті.

Про церкву в Ганігівцях немає згадок у XV – XVI століттях. Безсумнівно, що первісна церква початку XIV століття перестала існувати.

До кінця XIV століття Ганігівці були королівською власністю, частиною маєтку Шариш, хоча шляхта з Камениці намагалася отримати частину місцевих земель. Король Зигмунд до 1392 року подарував більшу частину Ганігівців земанам із Шемші, які оселилися в Ганігівцях і використовували їхню назву в прізвищі. Їхнє ганігівське майно Зигмунд у 1410 році передав іншим земанам, які незабаром обміняли його на шляхтичів із Періна. У 1398 році король Зигмунд подарував другу частину маєтку в Ганігівцях, на якому на той час не було поселення, шляхтичу Томашу з Камениці, а після його смерті в 1410 році подарував нове поселення земану Себастьяну з Гечі. Себастьян оселився тут і проживав у 20-х роках XV століття.

Пізніше цю частину Ганігівців також отримали шляхтичі з Періна. З 1512 року його власниками були шляхтичі з Ториси, а з 1556 року – Печіови.

У 1427 році селянські господарства в Ганігівцях були оподатковані з 27 портів. Однак слід припустити, що Ганігівці, розділені між двома землевласниками в XV столітті, склалися з двох сіл з власними шолтисами, що збереглося до середини XVI століття. До середини XVI століття селяни втратили більшу частину земель, стали наймитами або виїхали. У 1543, 1567 і 1588 років селянські господарства оподатковувалися від 5, 2,5 і 2 портів, причому в 1567 році тут господарювали 5 господарств на половинних садибах. У 1600 році поселення складалося з 15 заселених кріпосних будинків і будинку шолтиса.

Наприкінці XVI століття Ганігівці були середнім за розміром селом з

майже виключно кріпосним населенням словацького та руського (українського) походження.

У 1787 році тут було 70 будинків і 456 жителів. В лексиконі поселень Угорщини 1773 року село зазначене як словацько-руське. Релігійний перепис населення 1806 року реєструє село як греко-католицьке з руською мовою проповіді.

В 1828 році село мало 53 будинків і 391 жителя, в 1869 році – 558 жителів. Кількість жителів за роками: 1940 р. – 1057, 1948 – 748, 1961 – 316, 1970 – 330.

В селі знаходиться Новий замок (Nový hrad), також відомий як Ганігівський, розташований біля підніжжя гірського масиву Чергов. Його збудував шляхтич Мікча в першій половині XIV століття. Він належав нащадкам шляхтича Мікчі, польським Баліцьким, шляхтичам з Періна, братрикам, Тарчаївим з Ториси. Після захоплення замку військами Фердинанда I в 1557 році він згорів. Замок більше ніхто не відновлював. Досить добре збережені залишки середньовічного замку навіть у ці роки лежать на схід від села, приблизно за 2 км за Високою горою (790 м).

Греко-католицька церква великомученика Димитрія Солунського була збудована в 1862 році. Дерев'яна Православна церква Святих Петра і Павла була побудована в 1931 році.

З протоколу католицьких єпископів 1746 року довідуємося, що в Ганігівцях в той час священником був Йоан Тарасович і що стріху на церкві потрібно відремонтувати.

До наших днів дійшов список священників та адміністраторів парафії, які служили в церкві Влкм. Димитрія Солунського: (1726 – 1726) Михайло Синява, (1734 – 1741) Василь Ямборський, (1746 – 1815) Йоан Тарасович, (1816 – 1843) Андрій Ройкович, (1843 – 1843) Йоан Панкович (*1815) – замісник з Фулянки, (1843 – 1855) Стефан Ройкович, (1855 – 1857) Григорій Бескид, (1857 – 1866) Антон Ройкович (*1818), капеланом був (1840 – 1843) Антон Ройкович (*1818). З 2008 року Ганігівці є філією греко-католицької парафії в Милпоші.

В Ганігівцях народилися політичний діяч і публіцист Антоній Бескид (1855 – 1933), православний митрополит Чеських земель і Словаччини Николай Кошвар (1927 – 2006), проф. д-р Андрій Локай, канд. наук. (1926 – 2001), мовознавець-ономаст Микола Дуйчак (1936).

-мі-

НАЗВИ СІЛ: історія та плутанина

В декотрих виданнях Словаччини можна було читати, що Руська Нова Весь, Руська Бистра, Руський Потік і т. п. - це російські села і заснували їх росіяни. Потрібно зазначити, що села в Східній Словаччині і на Закарпатті з назвами, які містять прикметник «Руський», «Руська» (наприклад, Руська Нова Весь, Руська Бистра, Руський Потік) історично пов'язані з русинами (сучасними українцями, яких також називали карпаторосами, рутенами і т.п.).

Прикметник «Руська» у назвах цих сіл вказує на те, що їхнє населення було руським, т. є. східнослов'янським. Історично це населення називало себе «русинами» або «руськими людьми», що походить від назви Русь. Це не має прямого стосунку до сучасного поняття «російський», яке сформувалося пізніше і стосується сучасної Росії та росіян.

Чому росіяни можуть так вважати (або чому виникає плутанина)?

Спільний корінь «Русь»: Сучасна Росія виводить свою назву та історію від тієї ж середньовічної держави – Київської Русі. Слово «Руський», «Руська» є спільним іс-

торичним коренем для назв Росія та Русь/русини/українці. Через це може виникати плутанина або свідоме ототожнення.

Російська імперська/радянська/сучасна пропаганда: Існує історична тенденція з боку Росії (ще з часів Російської імперії, що продовжується й зараз) привласнювати собі всю спадщину Київської Русі та всіх східнослов'янських народів, називаючи їх «західними росіянами», «малоросами» або просто частиною «русского мира». У цій логіці, все, що має корінь «Русь» (особливо за межами сучасної України, наприклад, у Словаччині), може бути оголошено «російським».

Багато росіян (і не тільки) можуть просто не знати складної історії Східної та Центральної Європи, де русини (як стара назва українців) проживали у Карпатах і мали свої села з такими назвами задовго до того, як «російська» ідентичність набула сучасного вигляду.

Села, названі «Руський», «Руська», були засновані русинами (предками сучасних українців), а прикметник «Руський», «Руська» у їхніх назвах вказує на східнослов'янське (руське/українське) населення, а не на сучасних росіян.

За довідниками та вікіпедією підготував -мі-

NOVE ŽYTĽA

FOND NA PODPORU KULTÚRY NÁRODNOSTNÝCH MENŠIN

Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlač@slposta.sk. Sadzba: QINET, Tlač: Grafotlač Prešov s.r.o. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00177725, Ročník 76. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk.

novez@centrum.sk. Náklad: 400 ks. Ročné predplatné 12,50 €. Štvrťročné predplatné 3,125 €. Objednávky na

predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P.O. Box 164, 820 14

Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. Sadzba: QINET, Tlač: Grafotlač Prešov s.r.o. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

НОВЕ ЖИТТЯ

Видає Союз русинів-українців СР. Рік видання 76. Головний редактор Мiroslav Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.